

HFS digitimma 23 oktober 2019

Hur Folktandvårdens samverkan med Barnhälsovården i Västra Götaland har utvecklats – förutsättningar, aktörer, hinder och möjligheter

Anita Alm

Katharina Wretlind

FOLKTANDVÅRDEN

Sveriges största tandvårdsorganisation

107

allmäntandvårdskliniker

48

specialistkliniker

2

utbildningskliniker

- Allmäntandvård
- Specialisttandvård
- Kontor
- Huvudkontor

FOLKTANDVÅRDEN

Det lilla barnet

Hur viktiga är tänderna?

Hur ser tandhälsan ut?

- Tandhälsan hos våra förskolebarn har under de senaste åren blivit sämre.

- *Svenskt kvalitetsregister SKaPa*
- *Socialstyrelsens statistik*
- *Landstingens epidemiologi*

FOLKTANDVÅRDEN

Odontologiskt bokslut, Folktandvården VG 2018

Åldrar 3-6 år

- Barnen har sedan 2010 fått fler kariesade tänder
- Lagningar och tandextraktioner och har blivit vanligare i de yngsta åldersgrupperna
- Ca 90 % av klinikerna har en högre kariesbelastning 2018 jämfört med 2013

Samverkan med barnhälsovård och familjecentraler för en bättre hälsa

Samverkan central barnhälsovård i Västra Götaland

- Gemensamma utbildningar/samverkansdagar
- Gemensamt informationsmaterial

Friska barn – vi hjälps åt!

Det lilla barnets hälsa – Vårt gemensamma ansvar

Samverkansdagar för Barnhälsovård, Familjecentral och Folktandvård
Under 2017, 2018 o 2019 vid 17 olika tillfällen runt om i VG

Friska barn – vi hjälps åt

- 16 bilder
- Framtaget speciellt för samverkan mellan BHV och FTV
- Baksidan innehåller korta texter som ger stöd i samtalet

Nattmål och karies när barnet har fått tänder

- På natten när munnen vilar minskar salivproduktionen. Det innebär att förtäta nattmål kan öka risken för karies eftersom saliven har sämre skyddande effekt nattetid.
- Söt dryck nattetid ska undvikas eftersom det är extremt kariesframkallande.
- Om barnet vill ha något att dricka på natten erbjud vatten.

Nattmål och karies när barnet fått tänder

SVENSK
FÖRÄLDRABILDNING
Centrum Barnhälsovård

REKREATIONSPOLIS

Sockerklocka – liten risk för karies

- Skapa måltidsrytm tidigt i livet genom att äta regelbundet.
- Låt kroppen bli lagom hungrig – det är bra och ger aptit.
- Låt tänderna vila mellan måltiderna för att utveckla det försvar som finns naturligt i munnen.

Sockerklocka – liten risk för karies

SVENSK
FÖRÄLDRABILDNING
Centrum Barnhälsovård

REKREATIONSPOLIS

dricka vatten vid törst.

aldrar att själva komma med
han kan ersätta söta mellanmål
och ge vid behov förslag på bra

Att trösta sitt barn

REKREATIONSPOLIS

Att trösta sitt barn

- När barnet är ledset är närheten till föräldern den bästa trösten.
- Visa barnet att gråt och ilska är naturliga känslor.
- Att trösta ett barn får ta sin tid. Visa barnet medkänsla, jag finns här. Prova olika sätt att trösta.
- Det är lätt att man som förälder ger barnet något gott att äta som tröst. Försök att undvika det eftersom det lätt kan bli en ovana att stoppa något i munnen när barnet är ledset.

Hjälp ditt barn med tandborstningen

- Alla tänderna behöver rengöring och fluor.
- Två gånger varje dag behöver tänderna borstas med fluorlångkräm.
- Ta för vana att barnet somnar med rena tänder.
- Undvik att ge barnet något att äta eller dricka efter tandborstning.

Hjälp ditt barn med tandborstningen

SVENSK
FÖRÄLDRABILDNING
Centrum Barnhälsovård

REKREATIONSPOLIS

har stöd för huvudet och
när du hjälper till med

et ligger på

borstningen upp till

Goda råd om barns tänder

- Ett informationsblad framtaget för asylsökande
- Finns på 16 olika språk
- Tillgängligt även för barnhälsovård och familjecentraler
- Finns på Folktandvården Västra Götalands externa webbplats

Goda råd om barns tänder

Hjälp ditt barn att borsta tänderna morgon och kväll med fluoriderad tandpasta.

Vatten är den bästa drycken. Det går bra att ta direkt från kranen.

Fluoriderad tandpasta skyddar tänderna och gör dem starka.

Gör det till en vana:

- att borsta tänderna med fluoriderad tandpasta morgon och kväll
- att ditt barn sover med rena tänder
- att tänderna får minst två timmars paus mellan måltiderna
- att ditt barn får vatten vid törst

Vad är karies?
Karies är bakterier som håller i tänderna.

Varför får man karies?
Vissa bakterier i munnen kan omvandla socker till syra som fräter på tänderna så det blir karies.

Var finns mycket socker?

- Söta drycker som Coca Cola och annan läsk
- Söt
- Söt kaffe och te
- Godis, kakor och glass
- Honung och torrad frukt

Öppna det söta till en dag i veckan.

Tänderna mår bra av minst 2 timmars paus

Socker sällan = liten risk för karies

Socker ofta = stor risk för karies

vregion.se/folktandvarden

FOLKTANDVÅRDEN

Affisch – Goda råd om barns tänder

- Affisch, storlek 50x70
- Fem språk på affisken: svenska, arabiska, persiska, somaliska och engelska

Goda råd om barns tänder
ENG Good advice on children's teeth **SOM** Talooyin fiican oo ku saabsan ilkaha caruurta **BKS** Dobri savjeti o dječjim zubima **POL** Dobre rady dotyczące zębów dzieci

Hjälp ditt barn att borsta tänderna morgon och kväll med fluorandkräm. Börja när den första tanden kommer fram.
ENG Help your child brush their teeth morning and evening with fluoride toothpaste. Start when the first tooth comes in.
SOM Taalooyin fiican oo ku saabsan ilkaha caruurta. Hadda ay hawlada ugu horeysa ay soo baxdo, bilaaw.
BKS Pomozite svoje dijete da četkaju zube svakog dana fluoriranim pasta. Počnite kada prvi zub izađe iz desni.
POL Pomóż swojemu dziecku szczotkować zęby codziennie pastą z fluorami. Zaczynaj, gdy pierwszy ząbek pojawi się w jamie ustnej.

Vatten är den bästa drycken. Det går bra att ta direkt från kranen.
ENG Water is the best drink. It's fine to drink straight from the tap.
SOM Diirooyinka ugu fiican ee daryeelka ay tahay ayaa ah daryeelka dalka.
BKS Voda je najbolje piće za vaše dijete. Može se piti direktno iz slavine.
POL Woda jest najlepszym napojem dla Twojego dziecka. Można ją pić bezpośrednio z kranu.

Fluorandkräm skyddar tänderna och gör dem starka.
ENG Fluoride toothpaste protects your child's teeth and makes them strong.
SOM Fluorid-pasta ayaa ka dhigaysa ilkaha caruurta adag.
BKS Fluorid pasta štiti i jača djeca zube.
POL Pasta z fluorami chroni zęby i czyni je mocnymi.

Gör det till en vana
ENG Make it a habit **SOM** Caado ka dhigo **BKS** Neka bude navika **POL** Wprowadź dobry zwyczaj, aby:

I att borsta tänderna med fluorandkräm morgon och kväll
ENG brush with fluoride toothpaste morning and evening
SOM In arooska i arooska ilka caruurta daryeelka dalka ay tahay ayaa ah daryeelka dalka.
BKS Učite svoje dijete četkati zube svakog dana fluoriranim pasta.
POL Uczyj swojemu dziecku szczotkować zęby codziennie pastą z fluorami.

II att tänderna får minst två timmars paus mellan måltiderna
ENG give teeth at least a two hour break between meals
SOM In arooska i arooska ilka caruurta daryeelka dalka ay tahay ayaa ah daryeelka dalka.
BKS Učite svoje dijete da imaju barem dva sata pauze između obroka.
POL Uczyj swojemu dziecku da ma co najmniej dwie godziny przerwy między posiłkami.

III att ditt barn sovmnar med rena tänder
ENG make sure that your child sleeps with clean teeth
SOM In arooska i arooska ilka caruurta daryeelka dalka ay tahay ayaa ah daryeelka dalka.
BKS Učite svoje dijete da spava sa čistim zubima.
POL Uczyj swojemu dziecku spać z czystymi zębami.

IV att ditt barn får vatten vid törst
ENG give your child water if they are thirsty
SOM In arooska i arooska ilka caruurta daryeelka dalka ay tahay ayaa ah daryeelka dalka.
BKS Učite svoje dijete da pije vodu kada je žedan.
POL Uczyj swojemu dziecku pić wodę, gdy jest spragniony.

Soaker seldom – liten risk för karies
ENG Soaker seldom – low risk of caries
SOM Sooker is seldom used – low risk of caries
BKS Sooker je rijetko korišten – mala rizika za karijes
POL Cudzikądy używany soplek – mały ryzyko próchnicy

Soaker often – stor risk för karies
ENG Soaker often – high risk of caries
SOM Sooker is often used – high risk of caries
BKS Sooker često je korišten – velika rizika za karijes
POL Cudzikądy używany soplek – duże ryzyko próchnicy

FOLKTANDVÅRDEN

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Mellanmålsbilder

Smörgås med kalkon, frukt och lättmjölk/fil/yoghurt

BRA MELLANMÅL

Exempel på lättmjölk

Bilderna är visade med tillstånd från respektive företag

Fruktsallad med keso eller kvarg

Drycker

- **Vatten** – måltidsdryck samt bästa törstsläckaren
- **Lättmjölk/fil/yoghurt** – till måltid från 1 års ålder

Smörgås med köttbullar, frukt och lättmjölk/fil/yoghurt

På initiativ av barnhälsovården

Vid barnhälsovårdens hembesök vid 8 månader delas tandborste och tandkräm ut i hela VG

Underlag för samverkan mellan BHV och FTV

FOLKTANDVÅRDEN

vgregion.se/folktandvarden

Till Barnhälsovården

Underlag för samverkan mellan Folktandvård och Barnhälsovård. Gäller barn som behöver extra stöd från Barnhälsovården på grund av grav karies och kvarstående riskfaktorer

Barnets personuppgifter

Namn Personnummer/LMA-nummer

Barnets vårdnadshavare

Namn Telefonnummer

Behov av tolk ☐ Ja ☐ Nej Språk

Uppgifter från Folktandvården

Namn tandsköterska/tandhygienist/tandläkare Folktandvårdsklinik

Adress Telefonnummer

Orsak till samverkan

Sätt ett kryss i rutan som gäller orsaken till samverkan och eventuella riskfaktorer.

☐ Uteblivande från tandvård trots upprepade kallelser

☐ Ogynnsamma vanor vad gäller mat och dryck, t.ex. frekvent intag av söta produkter

☐ Söt dryck nattetid och söt dryck vid törst

☐ Avsaknad eller oregelbunden tandborstning med fluorandkräm

☐ Infektionsbenägenhet/sjukdom/medicinering

☐ Äter flera gånger nattetid, speciellt om tandborstning inte fungerar

☐ Instabila sociala förhållanden/frekventa uteblivanden eller återbud

☐ Övriga sociala faktorer (t.ex. sociokulturell bakgrund med bristande kunskap om munhälsa)

☐ Övriga riskfaktorer enligt manual (t.ex. karies hos syskon, tandvårdsrådsla hos föräldrar)

Egen kommentar:

Datum och underskrift

Datum Underskrift

Skicka formuläret till Barnhälsovården och informera förälder om kontakten.

Till Folktandvården

Underlag för samverkan mellan Barnhälsovård och Folktandvård vid misstanke om risk för karies eller då barnet inte har haft kontakt med tandvården

Barnets personuppgifter

Namn Personnummer/LMA-nummer

Barnets vårdnadshavare

Namn Telefonnummer

Behov av tolk ☐ Ja ☐ Nej Språk

Kontaktuppgifter till barnhälsovården

BHV-sjuksköterska/läkare BVC-enhet

Adress Telefonnummer

Orsak till samverkan

Sätt ett kryss i rutan som gäller orsaken till samverkan och eventuella riskfaktorer.

☐ Vårdnadshavare uppger att barnet inte har haft kontakt med tandvård

Riskfaktorer för karies:

☐ Ogynnsamma vanor vad gäller mat och dryck, t.ex. frekvent intag av söta produkter

☐ Söt dryck nattetid och söt dryck vid törst

☐ Avsaknad eller oregelbunden tandborstning med fluorandkräm

☐ Karies eller bakteriebeläggningar på överkäkens framtänder

☐ Infektionsbenägenhet/sjukdom/medicinering

☐ Äter flera gånger nattetid, speciellt om tandborstning inte fungerar

☐ Instabila sociala förhållanden/frekventa uteblivanden eller återbud

☐ Övriga sociala faktorer (t.ex. sociokulturell bakgrund med bristande kunskap om munhälsa)

☐ Övriga riskfaktorer enligt manual (t.ex. karies hos syskon)

Egen kommentar:

Datum och underskrift

Datum Underskrift

Skicka formuläret till Folktandvården och informera barnets föräldrar om kontakten.

Samverkan familjecentraler

- För drygt 5 år sedan påbörjade folktandvården samverkan med familjecentraler runt om i regionen
- Goda exempel har gett ringar på vattnet. Många folktandvårdskliniker har påbörjat samverkan med familjecentraler efter våra samverkansdagar

FOLKTANDVÅRDEN

FÖRENINGEN FÖR
FAMILJECENTRALERS FRÄMJANDE

Hälsofrämjande

Stödjande

Tidigt förebyggande

Överenskommelse Göteborgs hälso- o sjukvårdsnämnd Samverkan familjecentral och folktandvård

- Familjecentraler: Angered, Hjällbo, Bergsjön, Biskopsgården södra och norra, Lövgärdet

FOLKTANDVÅRDEN

Samverkan familjecentraler

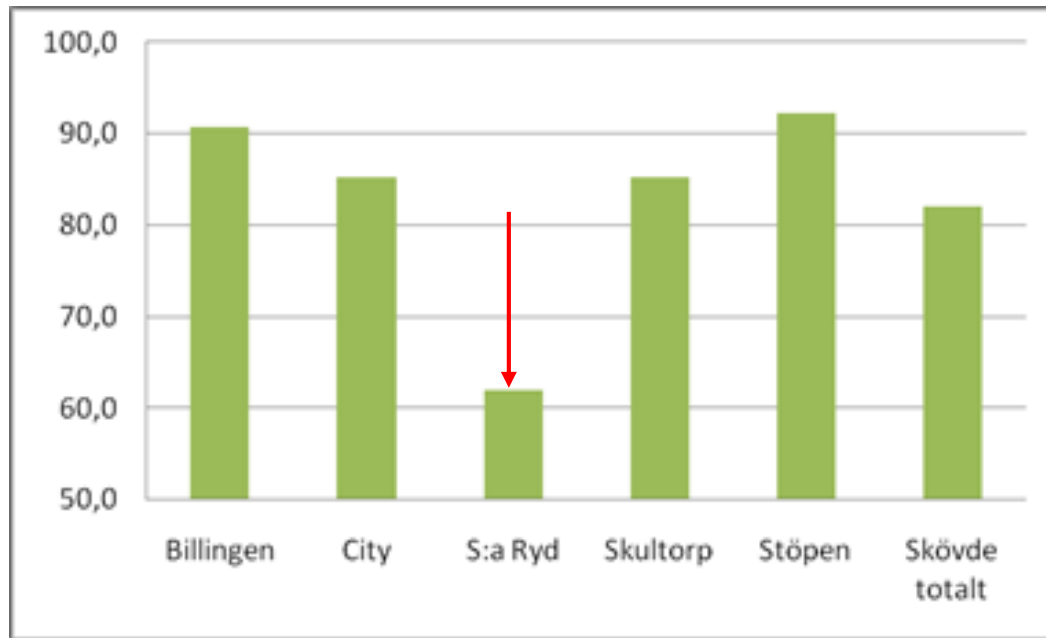
”Det går helt enkelt inte att jämföra....man får en helt annan kontakt med familjen”

Pilotprojekt - Södra Ryd, Skövde

Socioekonomiskt utsatt område med betydligt sämre tandhälsa

Andelen kariesfria sex-åringar 2013 fördelat per klinik i Skövde kommun

Pojke 1,5 år tandvärk, dålig viktuppgång

Bakgrund - Förberedande möten 2014

- Medarbetare utformar modellen
- Projektplan
- Utbildning

FOLK TANDVÅRD
 REGION N

Till Folk tandvården

Underlag för samverkan mellan Barnhälsovård och Folk tandvård vid misstanke om risk för karies eller då barnet inte har haft kontakt med tandvården

Barnets personuppgifter

Namn	Personnummer/LMA-nummer

Barnets vårdnadshavare

Namn	Telefonnummer

Behov av tolk

☐ Ja ☐ Nej

Språk

Kontaktuppgifter till barnhälsovården

BH-V-sjuksköterska/läkare	BVC-enhet

Adress	Telefonnummer

Orsak till samverkan

Sätt ett kryss i rutan som gäller orsaken till samverkan och eventuella riskfaktorer.

☐ Vårdnadshavare uppger att barnet inte har haft kontakt med tandvård

Risikfaktorer för karies:

- ☐ Ögynnsamma vanor vad gäller mat och dryck, t.ex. frekvent intag av söta produkter
- ☐ Söt dryck nattetid och söt dryck vid törst
- ☐ Avsaknad eller oregelbunden tandborstning med fluoriderad kräm
- ☐ Karies eller bakteriebeläggningar på överkäns framtänder
- ☐ Infektionsbenägenhet/sjukdom/medicinering
- ☐ Äter flera gånger nattetid, speciellt om tandborstning inte fungerar
- ☐ Instabila sociala förhållanden/frekventa uteblivanden eller återbud
- ☐ Övriga sociala faktorer (t.ex. sociokulturell bakgrund med bristande kunskap om munhälsa)
- ☐ Övriga riskfaktorer enligt manual (t.ex. karies hos syskon)

Egen kommentar:

Datum och underskrift

Datum	Underskrift

Skicka in formuläret till Folk tandvården och informera barnets föräldrar om kontakten.

Barnhälsovården

FOLKTANDVÅRDEN

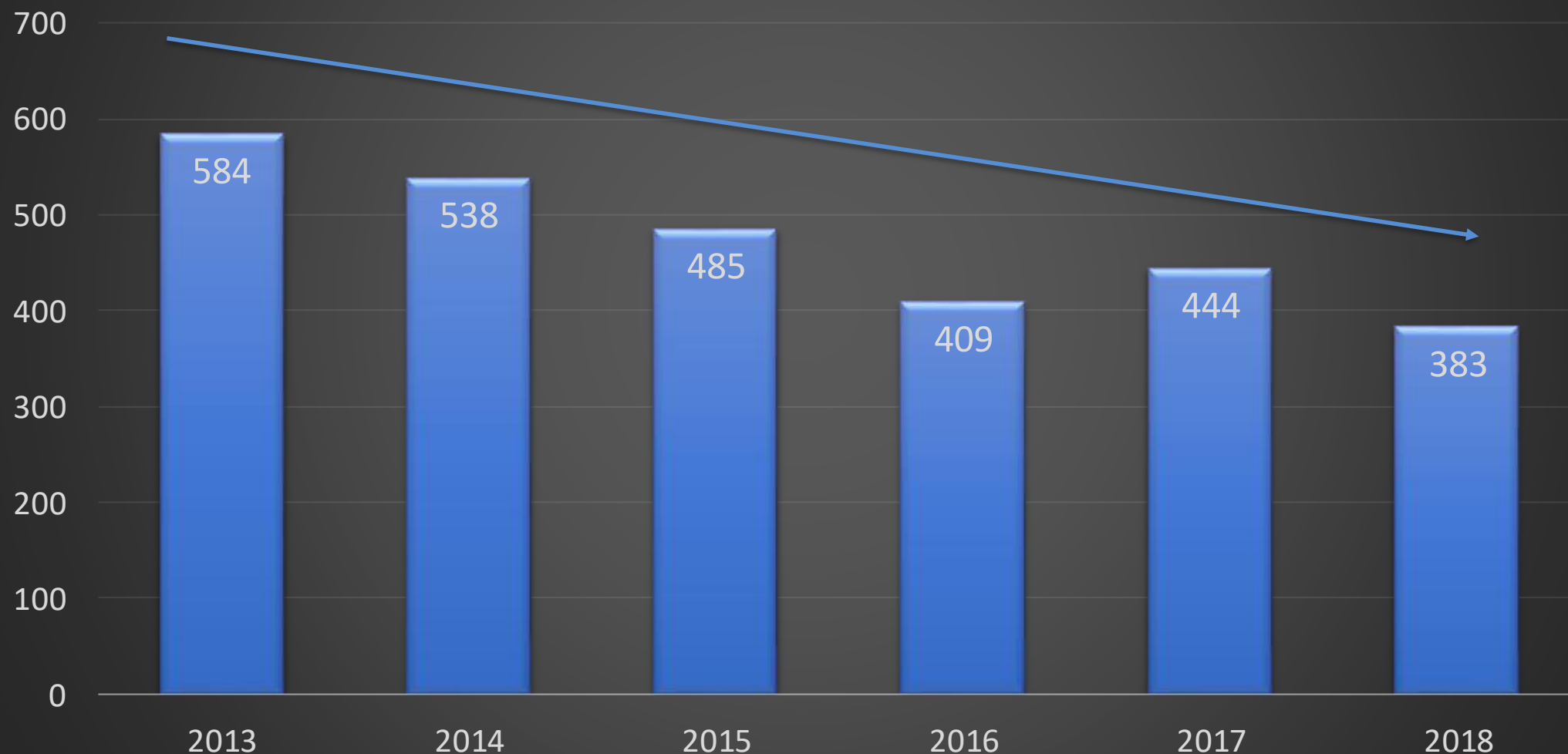

Öppna
Förskolan

FOLKTANDVÅRDEN

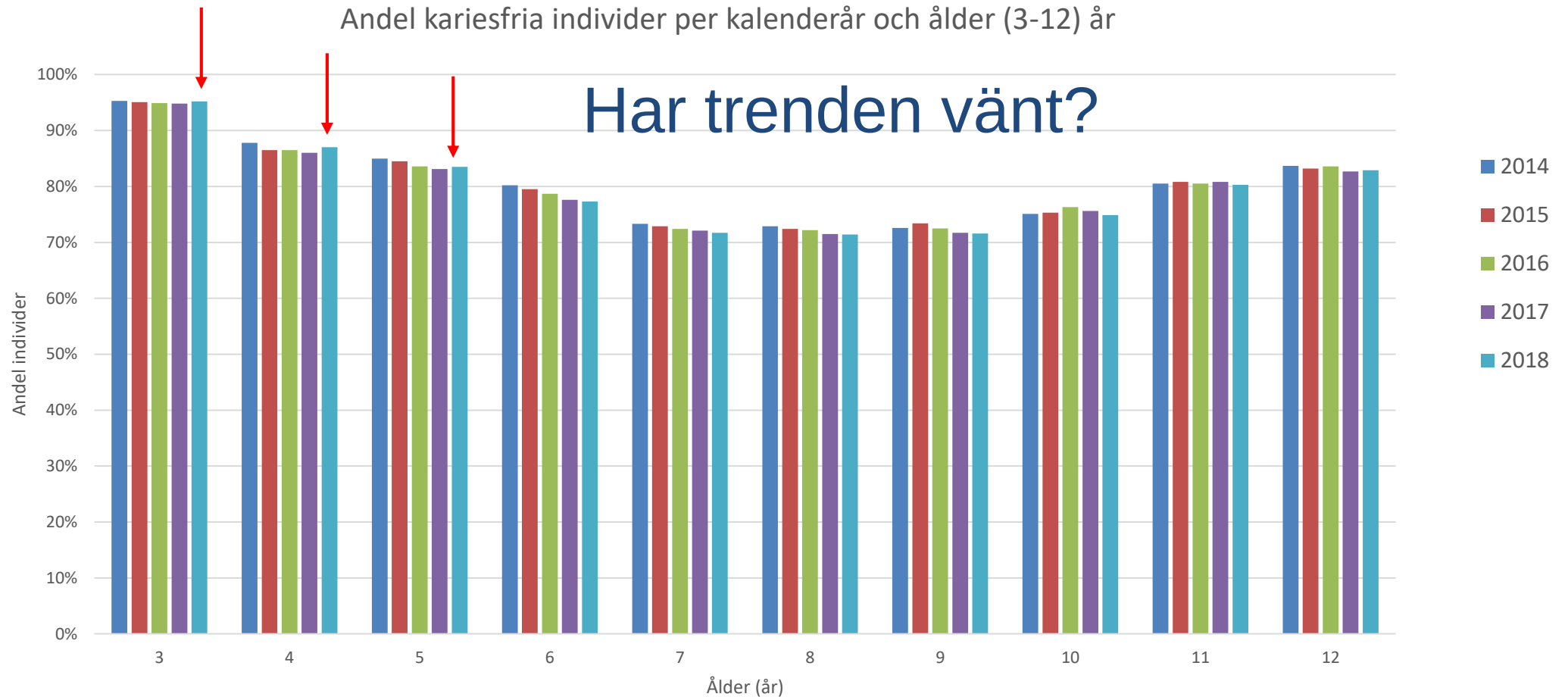
Karierade mjölkänder per 1000 behandlade individer i åldersgruppen 3-6 år, 2013-2018

Södra Ryd Skövde

dt/1000 behandlade individer

Odontologiskt bokslut, Folktandvården VG 2018

Den negativa trenden fortsatte under 2018 i de flesta åldrar till och med 10 år. I åldrarna 3–5 år noteras under 2018 en svag ökning av andelen individer utan manifest karies.

Det är dock för tidigt att bedöma om detta är ett trendbrott.

Möjligheter – Munnen en del av kroppen

- Gemensamt samtalsmaterial leder till att budskapet förstärks
- Familjer får samma budskap från alla aktörer
- Familjerna lär av varandra, gör vårdgivarnas information till sin egen kunskap
- Aktörer som samverkar lär av varandra
- Lättare att nå barn som uteblir från tandvården
- Hälsovinster för barnet
- Ekonomiska vinster – friskare barn

Möjliga hinder

- Icke tillåtande chefer
- Personalbrist
- Medarbetare som inte vill samverka
- Möjliga synpunkter:
 - Munnen är inte en del av kroppen
 - Munhälsa får någon annan ta hand om
- Stelbent organisation

Hur når vi de små barnen på andra sätt? Förskolan som arena

Tandboxen – pilotprojekt

- Ett pedagogiskt verktyg för förskolebarn
- Framtagen av FTV i nära samarbete med stadsdelarna Västra Göteborg och AFH

FOLKTANDVÅRDEN

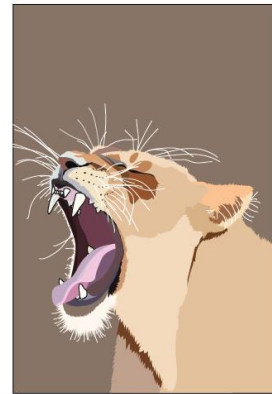
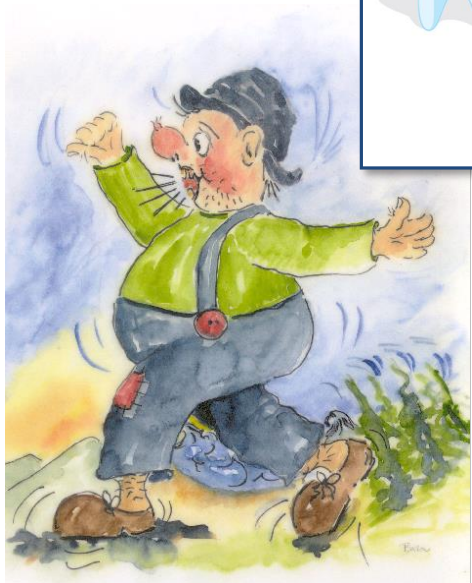

- ett material för förskolebarn

Vad innehåller lådan?

Sagor, pyssel, böcker och övningar

FOLKTANDVÅRDEN

Sammanfattning

- Jobba hälsofrämjande!
- Träffa barn och familjer tidigt!
- Samverka för en bättre hälsa!

Bevara det friska friskt –
stora vinster på kort och lång sikt!

